

Šestka opět bohatší

Soubor slovníků Millennium jistě není třeba pravidelným čtenářům Chipu představovat - pátou verzi, kterou obdrželi s Chipem 1/01, nejspíš stále aktivně používají. Po více než roce a půl je na světě další verze - a pro čtenáře Chipu znovu "z první ruky".

Delší odstup od předchozí verze byl zřejmě způsoben celkovou změnou koncepce uživatelského rozhraní a členění slovníků. Produkt opět obsahuje oboustranné slovníky pro angličtinu, němčinu a francouzštinu; přitom angličtina a němčina jsou nyní k dispozici ve třech provedeních, BASIC, BUSINESS a PROFESSIONAL, francouzština jen v prvních dvou provedeních (její další rozšíření by mělo být k dispozici velmi brzy, snad už na letošním Invexu). Tato recenze vychází z verze beta plus; mj. také proto, že jsme si produkt vyžádali s předstihem, abychom článek stihli v Chipu přinést současně s příslušným cedéčkem. Není proto vyloučeno, že konečná verze vykazuje některé drobné odlišnosti.

Instalace a registrace

Aplikace byla nainstalována pod operačními systémy Windows 95 a Windows 2000. Na HD si jednotlivé databáze nárokují následující prostor:

angličtina - BASIC 25,6 MB, BUSINESS 304,4 MB, PROFESSIONAL 398,3 MB;
němčina - BASIC 25,9 MB, BUSINESS 217,3 MB, PROFESSIONAL 268,3 MB;
francouzština - BASIC 25,6 MB, BUSINESS 101,1 MB.

Řídicí program zabírá skromných 1,3 MB a ovládací program uživatelského rozhraní 2,4 MB. Na rozdíl od verze 5 Millennium 6 používá MDAC 2.7 a MS Jet 4.0, na starších Windows pak MDAC 2.6 (MDAC by měl být normální součástí Win2000 a XP, nedochází tedy ke zvýšení nároků na prostředky systému). Instalace zvukové podpory Microsoft Agent zabere v plné verzi 22,8 MB. Dodaný CD je univerzální - obsahuje všechny databáze, z nichž se vybraná jazyková provedení nainstalují na HD. Provedení BASIC nevyžaduje žádnou registraci, BUSINESS a PROFESSIONAL jsou funkční pouze po dobu 21 dní. V průběhu této doby musí uživatel posoudit, které slovníky bude skutečně potřebovat, a zaplatit si příslušnou registraci (v době recenze nebyly ještě cenové relace stanoveny). Klíč, který pak uživatel obdrží, může být nepřenositelný (vázaný na hardware), nebo přenosný (vázaný pouze na jméno uživatele); použití je v podstatě na libovůli dodavatele. Nepřenositelné klíče se předpokládají zejména u jednotlivých (domácích) uživatelů.

Uživatelské rozhraní

Uživatelské rozhraní (viz obr. 1) doznalo oproti verzi 5 určité změny. Důležitou vlastností je možnost přerušit tlačítkem "lupa" dlouho trvající hledání, což dříve dělalo určité potíže, pokud jsme omylem zadali plnotextové hledání nebo příliš krátký řetězec. Této funkce lze s výhodou použít spolu s dvěma informačními okénky (v dolní části okna, čísla v modrém poli), která nás informují o průběhu hledání - počtu nalezených výskytů. Modrá barva postupně vyplňuje políčka jako histogram - jakmile je tedy postup pomalý, je to signál buď nesprávného, nebo příliš krátkého zadání dotazu. Pak lze dotaz buď přerušit, nebo upřesnit. Začátek hledání lze ovládat v okně Nastavení na kartě Vyhledávání (obr. 2). Pokud se v políčku Automaticky spustit po zadá méně než 1000 ms, aplikace reaguje jako jiné programy spouštějící hledání současně s psaním. Při vyšší zadané hodnotě může uživatel před začátkem hledání ještě rychle zkontrolovat správnost zadání. V témže okně se nastavuje další parametr urychlující práci, Automaticky označit po, který položku, na níž je kurzor, po zadaném časovém intervalu automaticky přesune do schránky. Pak není nutné "manuální" kopírování (Ctrl-C nebo pravým tlačítkem myši) a po přechodu do textového editoru lze hned vkládat nalezený překlad. Přibyla další ovládací tlačítka vlevo často oceníte přepínání mezi hledáním od počátku hesla a hledáním plnotextovým, které se dříve provádělo jen v nastavovacím okně. Také přepínání u funkce zkracující zadaný řetězec je nyní řešeno i pomocí tlačítka. Směr odebírání od konce (implicitní nastavení) je vhodný pro angličtinu, resp. francouzštinu. Odebírání od začátku je vhodné zejména pro němčinu, kde se tak v případě složeného slova spíše dostaneme ke kmeni. Tlačítko Automaticky ze schránky umožňuje rychlé přepínání spolupráce s textovým editorem nebo jinou aplikací, v níž překládáme nebo čteme. V součinnosti s tlačítkem Vždy nahoře pak stačí v editoru vybrat myší slovo nebo sousloví a po stisknutí Ctrl-C se automaticky objeví překlad v okně slovníku. Vkládání vlastních hesel do databáze (obr. 3) se nyní ovládá

z nabídky otevírané pravým tlačítkem myši. Hesla již vložená lze dále upravovat. Hromadně je lze také exportovat do souboru ve formátu txt pro účely zálohování. Import uživatelského slovníku jiného nežli vytvořeného předchozím exportem (zálohy) je možný, avšak formát souboru není v nápovědě popsán. Uživatelské slovníky vytvořené v minulé verzi a následně exportované lze importovat do verze 6 bez problémů. Zcela novou funkcí je využití kolečka myši. Podle toho, které pole je momentálně aktivní, posouvá se buď výběr z historie dotazů, nebo překladů či frází. Zejména posouvání historií práci urychluje. (Chceme-li takto procházet dlouhým seznamem překladů, je nutné dát pozor, abychom neměli "fokus" v zadávacím políčku, protože pak si posuvem historie díky rychlé reakci programu rozhodíme překlady.) Jednou z možností, jak se vyvarovat chyb při překladu, zejména do cizího jazyka, je využít nově zavedené funkce Treeview (viz obr. 4). Ta nám ve stromové struktuře (dobře známé z Průzkumníka) umožňuje kontrolovat možné vedlejší významy a do jisté míry nahrazuje vysvětlující příklady, s nimiž se setkáváme v tištěných slovnících. Další možností, jak upřesňovat výsledek při velkém množství možných překladů, je dohledávání ve vypínatelné složce okna, ve frázích. Pokud slovník používáme při učení, budou vítanou pomůckou postavičky demonstrující výslovnost vybrané položky (obr. 5). Je jich celkem pět; mně se nejlépe líbil Merlin, ale to je jen věc vkusu. Výslovnost je generována programem, nikoli namluvená roditelými mluvčími, a je tedy pochopitelné, že v některých delších frázích působí trochu strojeně. Svůj hlavní úkol, tj. seznámit uživatele s výslovností nalezeného překladu, však plní, a díky tomu, že se jedná o figurky animované, chvilkami i vyloudí při práci úsměv - robotek si sundá hlavu a z olejníčky si do krku kape olej, papoušek si nasazuje brýle...

Databáze

Jednotlivá provedení se liší sortimentem oborových slovníků takto:

BASIC obsahuje pouze Všeobecný základní a Všeobecný rozšířený slovník.

BUSINESS obsahuje vše co BASIC a navíc slovníky Technický - obecný, Technický - strojírenské obory, Technický - stavební obory, Technický - elektrotechnika a Obchodně-právní; připojena je také konverzace.

PROFESSIONAL obsahuje vše co BUSINESS a navíc slovníky Chemickolékařský, Přírodovědný, Humanitní podobory, Speciální podobory a Vojenský.

Srovnání s tištěnými slovníky

K tomuto účelu bylo ze srovnávacího slovníku vzato vždy cca 40 náhodně vybraných hesel a zjišťováno, kolik z nich se v analyzované databázi nachází (výsledky uvedeny v procentech). Vzhledem k velikosti srovnávaných databází jsou tyto údaje jen orientační - teprve při velikosti srovnávacího vzorku nejméně o dva řády vyšší by se dalo hovořit o jisté informační hodnotě tohoto testu. I tak lze však prohlásit, že výsledky přesahující 80 % znamenají velmi dobrou oborovou shodu. Dále uváděné objemy oborových slovníků jsou udávány počtem dvojic "výchozí cílový" (nikoli v heslech).

Angličtina

Obor obchodně-právní vykázal shodu nad 90 % se slovníky: Elman: A-Č ekonomický slovník, 1995; Chromá: A-Č právní slovník, 1995; Mueller-Lutz: N-A-F-Č pojišťovací slovník, 1991 (dále jen "Lutz"); Hynek-Vítovský: A-Č a Č-A slovník výpočetní techniky a IT, FRAUS 2000 (porovnávání při současně zapnutém elektrotechnickém oboru). Menší shoda byla zjištěna v případě těchto slovníků: Říha: INTERNET A-Č výkladový slovník (cca 70 %); Dyson: Novellovský slovník sítí, 1995 (cca 60 %); Hoenigová et al.: A-Č terminologie bezpečnosti IT, 1996 (cca 60 %); A-Č hospodářský slovník, FRAUS, 2000 (nad 80 %); Le Docte: A-Č-F-N právní slovník (dále jen "Le Docte"), 1997 (nad 65 %). Obor nabízí celkem 317 644 dvojic. Obory technické (porovnávány současně zapnuté čtyři obory): Shoda nad 90 % se slovníky A-Č technický SNTL; A-Č elektrotechnický SNTL; Procházka: Slovník pro výstavbu A-Č-N-F, 1992 (dále jen "Procházka"); Dvořák et al.: Č-A-N slovník automobilové techniky, 1995, (dále jen "Dvořák"). Technické obory zahrnují celkem 770 000 dvojic, z toho obecný 383 000, strojírenský 210 000, stavební 71 000 a elektrotechnický 106 000. Obor chemicko-lékařský byl porovnán s publikacemi: Paroubková et al.: A-Č lékařský slovník, 1996 (nad 90 %); Jouklová et al.: A-Č a Č-A chemicko-technologický slovník, SNTL (cca 40 %). Celkem 98 500 dvojic. Obory speciální (50 000 dvojic) + přírodovědný (68 000) + humanitní podobory (13 000) vykázaly shodu nad 90 % se slovníky: Horák: A-Č a Č-A lesnický a myslivecký slovník, 1991; Horák: A-Č a Č-A slovník lesnický a dřevařský, 1999. Další výsledky: A-Č zahradnický slovník, VÚ okrasného zahradnictví Průhonice, 1992 (nad 60 %); S. Terezie Josefa Strettiová: A-Č teologický slovník, UK Praha 1999 (cca 20 %). Americká angličtina (52 000 dvojic) dokázala držet krok (nad 90 %) se slovníkem Peprník: Slovník amerikanizmů. Obor vojenský (celkem 47 000 dvojic) nebyl porovnáván.

Němčina

Obor obchodně-právní (218 000 dvojic): Shoda nad 90 % se slovníky Lutz; N-Č/Č-N hospodářský slovník, FRAUS, 1997. Při porovnání s Le Docte nalezeno nad 60 %. Obory technické (obecný - 207 000 dvojic, strojírenský - 195 000, stavební 56 000, elektrotechnika - 67 000) vykázaly shodu nad 90 % se slovníky: N-Č technický slovník SNTL; Procházka; Dvořák. Při porovnání s Michalíček: N-Č a Č-N hornický slovník zjištěna shoda nad 65 %. Obor chemicko-lékařský (46 000 dvojic): Při porovnání s Gottwald et al: N-Č a Č-N chemicko-technologický slovník, SNTL, nalezeno nad 90 %. Obory speciální (78 000 dvojic) + přírodovědný (44 000) + humanitní podobory (15 000): Porovnání s Král ET AL: Slovník veterinárního lékařství, 1990, UVTIZ přineslo přes 60 % nalezených termínů, většinu spíše v lékařském slovníku (společně medicínské výrazivo), nenalezeny termíny specificky veterinární; při pokusu s Bednář et al: Meteorologický slovník výkladový terminologický, Academia, 1993, nalezeno méně než 40 %. Obor vojenský (celkem 47 000 dvojic) nebyl porovnáván.

Francouzština

Francouzština nabízí v současnosti nejvýše provedení BUSINESS, tedy slovníky všeobecný (základní - 123 000 dvojic, rozšířený - 1200, konverzaci - 28 000), technický (obecný - 104 000, strojírenský - 30 000, elektrotechnika/počítače/internet - 8000) a obchodně-právní - 87 000, celkem tedy 381 200 dvojic. Porovnávání bez rozdělení na obory: Neumann/Hořejší et al: Velký F-Č slovník, ČSAV, 1992 - nalezeno cca 60 %; Lutz nalezeno cca 45 % výrazů; Le Docte - nalezeno nad 55 %; Dubský et al: F-Č a Č-F obchodní slovník, 1998 - nalezeno cca 45 %. Slovník nepodchycuje řadu velmi běžných zkratk (ONU, ONUDI, OIT, OECE).

Poznámky a připomínky

Spotřeba vnitřní paměti: Řídicí program control.exe zabírá bez připojené databáze 8 MB. Po připojení databáze - spuštění mill6.exe - vzroste spotřeba RAM o dalších 23,8 MB a na této hodnotě již zůstane bez ohledu na počet otevřených slovníků (odzkoušeny maximálně tři). Množství paměti zabrané nad základních cca 32 MB je úměrné počtu nalezených výskytů. Tak např. po vyhledání slova stroj (počet výskytů viz níže) stoupla spotřeba RAM na cca 36 MB. Přitom MS Word (dnes nejčastější nástroj překladatele) potřebuje přes 16 MB RAM, a nechceme-li se dočkat zdržování vznikajícího swapování na HD, je dobré mít nad operačním systémem alespoň 60 MB volných. U nových počítačů běžně osazovaných 128 MB to jistě problémem nebude, u starších strojů je však dobré mít to na paměti. Měření časů: Naměřené časy představují rozdíly mezi dvěma po sobě následujícími údaji spotřebovaného času CPU uváděného Správcem úloh. Měření probíhalo na systému s CPU Celeron 1 GHz a 256 MB RAM, a to nad největší anglickou databází PROFESSIONAL, kde se jedná o extrémní případy s tisíci výskytů. U běžných dotazů (desítky výskytů) je čas hledání neměřitelný. Vyhledávací algoritmus rozděluje odpovědi na dotaz do dvou kategorií - termíny začínající zadaným řetězcem (údaj před lomítkem) a termíny obsahující zadaný řetězec kdekoliv (údaj za lomítkem); do této kategorie se při běžném dotazu zařazuje jen první slovo ze zadaného řetězce.

Pokud chceme hledat víceslovné spojení vyskytující se kdekoliv, je nutné přestavit režim vyhledávání. Může to trvat hodně dlouho - prohledává se totiž plnotextově celá databáze. Dotaz stroj na se vyhledával 1 minutu 59 sekund a nabídl 3706 výskytů. U pomalejších počítačů může tento režim hledání zabrat dosti dlouhou dobu.

Nelogičnosti v databázi: Databáze obsahuje vedle sebe např. hesla najatý zabiják (vrah), najatý zabiják - najatý vrah a najatý zabiják. Tento úkaz se objevuje vícekrát. Interní program pro vyřazování duplicit po přidávání nových segmentů zřejmě porovnává pouze na absolutní shodu a neumí pracovat stylem "fuzzy". Lze najít i dvojici seřiditelné sběrací ústrojí a seřiditelný sběrací ústrojí s identickým anglickým překladem.

Počet překladů: Databáze je v současnosti i po rozdělení technické terminologie tak rozsáhlá, že už by si zasloužila podrobnější dělení oborů podle specializací. Tak třeba jen při zapnutých oborech obchodně-právní a technický - elektronika/internet dostaneme na dotaz offset celkem 75 možných překladů a dalších 30 slovních spojení. S tak velkou paletou možností má i profesionální překladatel co dělat. Technické a obchodní obory by nejspíš potřebovaly i hierarchické dělení překladů, např. elektrotechnika dělená na silnoproud, slaboproud, elektroniku, HW, SW a internetové aplikace.

Překlepy: Při tak obrovském objemu dat je výskyt těchto chyb celkem pochopitelný. Méně pochopitelné už je, když se jedná o překlepy, které najde i ten nejjednodušší korektor pravopisu, např. anglické ti dispose of excess stock. Náповěda je velmi stručná, k některým tématům zůstává naprosto němá, např. k importu a exportu. (O formátu importovaného souboru se lze jen domýšlet.)

Informační technologie: I po zavedení nového oboru "Elektronika, počítače, internet" si terminologie z této oblasti zasluží další pozornost. Některé výrazy, s nimiž se setkáváme v odborných publikacích, ve slovníku nejsou: outsourcing, disk mirroring, OLAP aj.

Celkový dojem

Oproti verzi 5 doznala rozšíření databáze a změny v uživatelském rozhraní přinášejí zrychlení práce. Majitelům Windows XP nabízí aplikace ikony typické pro tento operační systém (neodzkoušeno, recenze probíhala pod Windows 2000 Professional). Zůstávají však také některé otazníky z minulosti. Množství překladů u některých rozšířených termínů je tak rozsáhlé, že i odborník v daném oboru si vybírá jen stěžejší. Slovníku v rukou občasných uživatelů by tudíž pomohlo podrobnější rozřídění databáze na podobory a specializace. Profesionálnímu překladateli, zejména při překladu do cizího jazyka, nezbývá v okamžicích nejistoty než hledat řešení v tištěných slovnících, kde jsou uváděny příklady použití. Treeview a fráze jsou zde jen částečnou pomůckou. Vedoucí postavení Millennia mezi českými překladovými slovníky co do rozsahu databáze ovšem dále trvá.

Miroslav Herold, autor@chip.cz

Millennium 6

Oboustranné překladové slovníky pro angličtinu, němčinu a francouzštinu pro Windows 9x a vyšší. Hardwarové nároky rychlejší počítač pro Windows.

Výrobce/poskytl Commercial Service K+K, Brno (www.pc-slovniky.cz)

Cena provedení BASIC zdarma, vyšší provedení nutno zaregistrovat (cena do uzávěrky nestanovena)

Všeobecné slovníky Millennium 6 pro čtenáře Chipu

Na druhém CD a DVD najdete instalaci slovníků Millennium 6. Tyto odborné překladové slovníky představují univerzálního pomocníka pro profesionální překlady, překlady manuálů, příruček, internetových stránek, od obecných textů až po ty vysoce odborné a v neposlední řadě také pro studium cizích jazyků a výuku. Jedná se o počítačový program, který spolu s rozsáhlými databázemi slovníků umožňuje velmi rychlé vyhledávání cizojazyčných ekvivalentů z mnoha oborů lidské činnosti. Ve spolupráci s vydavatelem slovníků Commercial Service K+K, jsme připravili instalaci slovníků, kde základní verzi všeobecných slovníků BASIC mohou čtenáři Chipu používat zcela bezplatně. Další oborové slovníky je možné po bezplatné registraci používat 21 dnů ve zkušební době, případně si objednat oborový slovník podle potřeby.

Opět rozsáhlejší, nyní s novým vzhledem a vylepšeným ovládáním

Nespornou výhodou oproti knižním podobám slovníků je bleskové prohledávání statisíců výrazů podle konkrétních kritérií. Lze vyhledávat dlouhá slovní spojení a fráze prostřednictvím hesla nebo libovolného textového řetězce (fulltext). Ohromný a neustále se rozšiřující obsah databází je zárukou úspěšného nalezení hledaných hesel, výrazů nebo frází. Např. u anglicko-českého slovníku již počet výrazů přesáhl 1,5 milionu, počet oborů přesáhl 90. Způsob zobrazení vychází z osvědčeného principu stromové struktury (treeview) z minulých verzí. Oproti nim bylo zobrazení dále rozšířeno a zdokonaleno ve snaze ještě více zjednodušit práci se slovníky. Zůstal zachován způsob distribuce všech jazykových kombinací i oborových skupin na jediném CD. Při první instalaci má uživatel k dispozici bez nutnosti registrování všechny odborné slovníky po omezenou dobu 21 dní. Po této době se musí zaregistrovat, jinak zůstanou přístupné pouze všeobecné slovníky. Na vyžádání je možné získat odblokovací klíč, který zkušební dobu prodlouží. Podrobné informace o oborovém členění a počtech výrazů včetně ceníku naleznete na webových stránkách www.pc-slovniky.cz.

Kontakty

Technická podpora, registrace registrace@pc-slovniky.cz, tel. 541 215 491 Obchodní oddělení, objednávky obchod@pc-slovniky.cz, tel. 541 219 926 www.pc-slovniky.cz